

A close-up portrait of a middle-aged man with grey hair and blue eyes, wearing a dark suit, white shirt, and blue patterned tie. He is looking directly at the camera with a slight smile.

VREME

BRITANSKE PRIVREDE U SRBIJI

**DŽEJMS TORNLI, BRITANSKI
POSLOVNI KLUB**

**Srpski proizvodi
sve vidljiviji u
Britaniji**

**DŽEREMI LENG, TRGOVINSKO
ODELJENJE AMBASADE
BRITANIJE**

**Važni događaji
na jesen**

THANOS TRIMIS, BAT

**Globalni brendovi
iz Vranja**

POL DŽADŽ,

BRITANSKO-SRPSKA PRIVREDNA KOMORA

100.000.000 € za razvoj srpskih kompanija

Sto miliona evra za razvoj srpskih kompanija

“Evo, pogledajte na primer ovaj sok od borovnice”, kaže ser Pol Džadž u razgovoru sa novinarom “Vremena”, ispijajući jutarnju čašu soka. “On je veoma zdrav, a vi to ne možete da nađete nigde u Britaniji. Upravo to je primer da srpski proizvodi i te kako mogu da imaju prođu na britanskom tržištu”

U impresivnoj biografiji Pola Džadža, funkcija predsednika Britansko-srpske poslovne komore tek je jedna od mnogobrojnih – između ostalog, predsednik je fonda *Scroder Income Growth*, direktor je britanskog Servisa za akreditacije, kompanija *Tempur-Pedic International* i *Abraaj Capital*, a osim Britansko-srpske privredne komore, predsednik je i Britansko-Severnoameričkog komiteta, trusta *Enterprise Education*, Muzeja brendova i *St Dunstan* koledža.

“VREME”: Od kada ste postali predsednik Britansko-srpske poslovne komore, izabrani su novi predsednik Srbije i nova vlada. Da li su ove promene dovele i do nekih promena uslova i mogućnosti za poslovanje u Srbiji?

POL DŽADŽ: Dobro je da je Srbija sada u stabilnom stanju, i da je nova vlada nakon rekonstrukcije sada spremna da nastavi dalje u ovom obliku. Naravno, jedna od najvažnijih stvari koje su postignute jeste dobijanje odobrenja za pristupanje pregovorima sa EU, time će Srbija dobiti još više kredibiliteta. Najavljene su promene i u ekonomskoj politici – kao i privatizacija, i one u velikoj meri tek treba da budu sprovedene, ali barem se sada vlada kreće u smeru u kom su se uspešno kretale mnoge druge zemlje pod komunističkim kišobranom u centralnoj Evropi.

Koje su najveće, a koje najčešće poteškoće u poslovanju sa kojima se u Srbiji sreću članovi vaše komore? Ima li pomaka u njihovom rešavanju?

Najpre da kažem da je Komora tu da bi povećala obim trgovine i investicija između dve zemlje. Kada je reč o trgovini, tu stvari idu dobro, ona je u porastu u prethodnih

FOTO:
A. ANDIĆ

par godina, a kada je reč o investicijama – naravno, već postoje neke britanske investicije u Srbiji, ali trenutno čekamo od vlade listu od oko 70 projekata, u kojima bi učestvovala Velika Britanija. Takođe, kada je reč o finansijskim investicijama, postoji mnogo konsultanata i savetnika, bilo u londonskom Sitiju, sa finansijske strane, bilo sa tehničke strane, kada je reč o infrastrukturi ili arhitekturi.

Kažete da trgovina ide dobro, ali niste to isto rekli i za investicije. Postoje stvari koje tu baš i ne idu dobro?

Mislim da je studija *Doing Business* Svetске banke najbolji način da opišem kako svet vidi prilike za investicije u Srbiji. I premda se Srbija kotira dobro u nekim oblastima, postoje tri ili četiri stvari u kojima je ili pri dnu, a svakako u poslednjog

četvrtini svih zemalja na svetu. Reč je o građevinskim dozvolama, jednostavnosti plaćanja poreza, o takvim stvarima. I to su oblasti na kojima vlada zaista mora da poradi da bi olakšala ljudima da investiraju, i da bi obezbedila veću pravnu sigurnost.

Kako biste ocenili privrednu saradnju Velike Britanije i Srbije u poslednjih nekoliko godina? Da li postoje neke "netaknute" ili nedovoljno iskorišćene grane privrede kojima bi kompanije u Srbiji mogle da zainteresuju strane partnere, u ovom slučaju iz Velike Britanije?

Mislim da je privredna saradnja Srbije i Velike Britanije sada veoma dobra. Srpska vlada će održati investicijsku konferenciju u Londonu u narednih nekoliko meseci, doći će premijer i veći broj ministara. I mi smo uključeni u to – cilj nam je da tamo bude 200-300 britanskih investitora i poslovnih ljudi. Jasno je da Srbija ima mnogo mogućnosti – u oblastima poput poljoprivrede, na primer, ima veliki potencijal za razvoj i investicije, ali ima mesta i za već postojeće proizvode za koje postoji dosta kapaciteta u fabrikama. Bićemo tamo da pomognemo srpskim kompanijama da prodaju svoje proizvode britanskim supermarketima. Malopre smo pili sok od borovnice, koji je uobičajen u Srbiji, ali ne postoji u Britaniji, mada tamo možete naći plodove borovnice.

Privredu Srbije već dugo odlikuju recesija ili zanemarljiv privredni rast, velika nezaposlenost, korupcija, relativna pravna i imovinska nesigurnost, neefikasno pravosuđe, gotovo nepremostiva administracija... – kratko, dosta neprivačno poslovno okruženje. Koji su razlozi što su se članovi vaše komore ipak odlučili da posluju na ovom tržištu?

Kao što sam rekao, indeks Svetske banke pokazuje da Srbija ima sve te probleme, a isto tako i da ima mnoge mogućnosti. Imate dobro obrazovanu radnu snagu, izvanredne poljoprivredne potencijale, opcije *outsourcinga* za poslove na računaru, ili za sve druge poslove koji se po nižoj ceni mogu uraditi u Srbiji. Tako da ovde postoje mogućnosti, i nekim poslovnim ljudima ide zaista dobro. Naravno, kada imate ove probleme, to povećava rizik dolaska u Srbiju, ali ako istovremeno postoji i dobra komercijalna šansa, poslovni ljudi bi trebalo da

moгу da naprave novac, i to i rade. Jasno je da su Srbiji očajnički potrebne investicije, novac koji treba da uđe u privredu, tako da je to korisno za obe strane.

Po vašem mišljenju, koliko kompanije iz Velike Britanije znače privredi Srbije, a koliko je to slučaj u obrnutom smeru?

Više je britanskih investitora u Srbiji nego obratno, ali kako se kompanije budu bolje organizovale, postojaće odlične šanse da srpske kompanije posluju sa Britanijom, verovatno inicirane izvozom, ali možda će poželeti i da investiraju u Britaniji, što bi, sa moje tačke gledišta, bilo veoma dobro.

Londonski Siti je, uz njujorški Vol strit, sinonim za finansijski centar sveta. Vi ste nedavno izabrani za šerifa londonskog Sitija, da li postoji interesovanje u Sitiju za malu privredu poput srpske?

Izabran sam za šerifa, što je nešto poput zamenika gradonačelnika londonskog Sitija i, očito, mnogo poslujem u Sitiju, kada je reč o finansijskim uslugama. Siti uvek traži nove prilike. Ono što bismo želeli da uradimo jeste da izdamo obveznice od oko 100 miliona evra u Sitiju i da taj novac bude investiran u srpske kompanije – kompanije koje žele da se prošire, ali ne mogu da dođu do sredstava putem banaka iz Srbije. Mogli bismo da stvorimo portfolio od 10-20 investicija sa tim novcem, koji bi mnogo pomogao srpskim kompanijama u oblastima o kojima smo govorili.

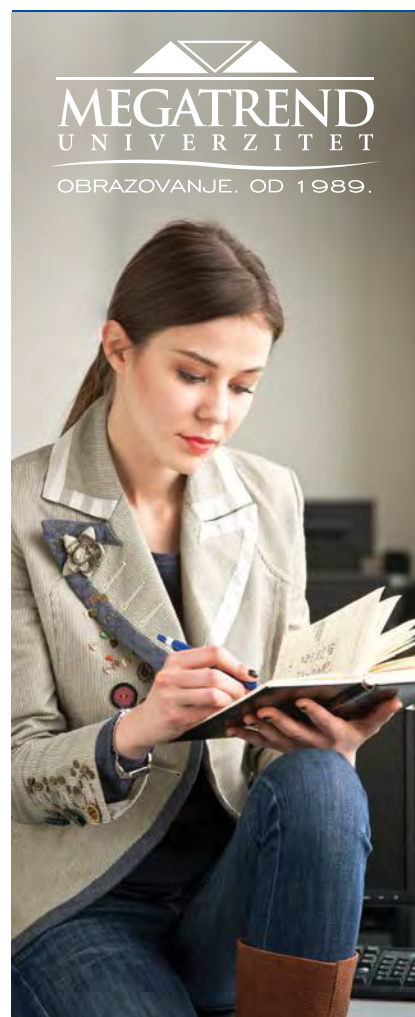
Koliko je verovatno da se to desi, postoje li neke prepreke?

Pričali smo sa EBRD i oni su obećali podršku, pokušali smo da nađemo i privatne investitore, i ako situacija u Srbiji nastavi da se poboljšava, postojala bi realna mogućnost da se to ostvari.

Dakle, po vama, stvari u Srbiji idu nabolje?

Da, naročito zbog pregovora o pridruživanju EU. Imidž Srbije izgleda sada mnogo bolje, svi problemi povezani sa ratom su sada zaista rešeni i to omogućava ljudima da posluju, bez takvih briga. Investitorska konferencija koju spremamo za par meseci zacementiraće taj bolji imidž, trebalo bi da dođe mnogo uticajnih ljudi, i onda je na srpskoj vladi, Privrednoj komori i kompanijama da ponude dobru listu konkretnih projekata, a ne samo generalne planove.

Radmilo Marković

MEGATREND
UNIVERZITET
OBRAZOVANJE. OD 1989.

УПИС

од 16. септембра 2013.

МАСТЕР,
СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ
И ДОКТОРСКЕ
СТУДИЈЕ

2013
/14.

011 220 30 23

011 220 30 36

www.megatrend.edu.rs

Važni događaji na jesen

“U Bristolu, mom rodnom gradu, kao i u još šest engleskih gradova, u novembru će se održati serija konferencija pod imenom “Explore Export”, tokom kojih ćemo se moji saradnici i ja susresti sa predstavnicima iz preko 100 kompanija koje žele da saznaju više o poslovnim mogućnostima koje postoje u ovom delu sveta”

Džeremi Leng tek što je stupio na čelo Trgovinskog odeljenja Britanske ambasade, zamenivši na tom mestu Aleksa Bruksa. U razgovoru za “Vreme” Leng kaže da ohrabruju prve izjave novih ministara finansija i ekonomije, da će se sa evropskim integracijama Srbije izgubiti skepticizam kod poslovnih ljudi, a jedna od prvih stvari koje će uraditi u Beogradu je – da provoza fiću, tj. svoju zastavu 750.

“VREME”: Koja je uloga Trgovinskog odeljenja Britanske ambasade u privrednim odnosima Srbije i Velike Britanije?

DŽEREMI LENG: Trgovinsko odeljenje Britanske ambasade u Beogradu pre svega ima zadatak da sa svojim partnerima radi

na unapređenju trgovinskih i poslovnih veza između Velike Britanije i Srbije. Alati koje koristimo su raznovrsni – od organizacije trgovinskih misija i poslovnih poseta u oba smera, do usluga koje pružamo britanskim firmama zainteresovanim za ovaj deo sveta, u smislu njihove promocije, istraživanja tržišta, lociranja potencijala za biznis i tome slično. Ove godine smo organizovali nekoliko zanimljivih projekata. Na primer, obezbedili smo premijerno učešće više britanskih nezavisnih pivara na Beogradskom festivalu piva i njihove susrete sa potencijalnim uvoznicima, distributerima i saradnicima. Bili smo počasna zemlja-gost EDUFaira, sajma na kome smo predstavili

nekoliko istaknutih britanskih koledža i univerziteta. Takođe smo podržali inicijativu Fudbalskog saveza Srbije (FSS) da sa britanskom kompanijom Mace (Mejs) razvija pripremnu studiju za projekat nacionalnog stadiona “Srbija”.

Vaš prethodnik je u jednom intervjuu izjavio da “nažalost, neke od britanskih investicija nisu realizovane, zbog administrativnih prepreka”. Možete li nešto više reći o tome – o kojim je investicijama reč, i sa kakvim se preprekama sreću britanske kompanije koje žele da posluju u Srbiji?

U Srbiji sam veoma kratko da bih dao neku konkretniju ocenu, ali mislim da je

KPMG

cutting through complexity

Poznajemo put do vašeg uspeha

Uz usluge revizije, poreskog i finansijskog savetovanja koje pruža KPMG, brže se stiže do realizacije vaših poslovnih planova. Najvišim svetskim standardima u struci već godinama održavamo reputaciju pouzdanog poslovnog partnera brojnih domaćih i svetskih kompanija, finansijskih institucija, ali i vladinih agencija i javnih institucija.

Zahvaljujući našoj mreži od 152.000 zaposlenih u 156 zemalja širom sveta posedujemo značajno iskustvo u svim granama privrede, što nam omogućava da razumemo kako funkcionišu svetska tržišta, kao i da uspešno rešimo sve poslovne izazove i omogućimo održiv razvoj vašeg preduzeća.

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Beograd
T: 011 20 50 500
kpmg.com/rs

© 2013 KPMG d.o.o. Beograd, srpsko društvo s ograničenom odgovornošću, član KPMG mreže nezavisnih firmi članova povezanih sa KPMG International Cooperative („KPMG International“), švajcarskim pravnim licem. Sva prava zaštićena. Ime, logo KPMG i “cutting through complexity” su registrovani zaštitni znaci KPMG International.

važno to što su i srpske vlasti prepoznale određene probleme koji opterećuju normalan ekonomski razvoj i obeshrabruju potencijalne partnere iz inostranstva. Sa zadovoljstvom sam primetio da je u prvim intervjuima i javnim nastupima novih srpskih ministara finansija i privrede bilo reči o pojednostavljivanju birokratskih procedura, reformi javnih finansija i radnog zakonodavstva. Sve to može imati pozitivne efekte na konkurentnost srpske ekonomije. Prepreke na koje nailaze britanske kompanije se inače ne razlikuju puno od onih na koje organizacije poput Saveta stranih investitora (FIC) i Nacionalne alijanse za lokalni ekonomski razvoj (NALED) skreću pažnju u svojim izveštajima. U nedavnoj poseti Srbiji predstavnici Britansko-srpske privredne komore (BSCC) izjavili su da firme iz Velike Britanije u poslednje vreme pokazuju više interesovanja za srpsko tržište, istovremeno ukazavši da je potrebno da Vlada Srbije nastavi borbu protiv korupcije u naporima da ojača vladavinu prava. Mislim da će na ukupan ambijent u Srbiji izuzetno povoljno uticati napredak vaše zemlje na polju evropskih integracija. Sa početkom pregovora i ubrzavanjem reformi, i

FOTO: A. ANDIĆ

prirodni skepticizam koji postoji kod pojedinih poslovnih ljudi koji nikada nisu radili u ovom delu sveta počće da se gubi.

Prošlo je tek nekoliko dana od kada ste došli na mesto šefa Trgovinskog odeljenja. Šta su prvi koraci koje ćete preduzeti na novom položaju?

Pre svega moram da kažem da sam

izuzetno privilegovan time što sam nasledio jako stručan i kvalitetan tim u Trgovinskom odeljenju Ambasade. Ovaj rani period po stupanju na dužnost iskoristiću da bolje upoznam način na koji funkcioniše srpska privreda i da se lično susretnem sa ključnim akterima u institucijama, privatnom sektoru, nevladinom sektoru, medijima itd. Moj tim takođe radi na pripremama za dva velika i važna događaja koji su planirani za jesen. Učestvovaćemo u programu koji vaša Vlada priprema u Londonu za potencijalne britanske investitore. U Bristolu, mom rodnom gradu, kao i u još šest engleskih gradova, u novembru će se održati serija konferencija pod imenom "Explore Export", tokom kojih ćemo se moji saradnici i ja susresti sa predstavnicima iz preko 100 kompanija koje žele da saznaju više o poslovnim mogućnostima koje postoje u ovom delu sveta. Na ličnom planu, jedan od mojih prvih koraka će biti da moju zastavu 750 tj. popularnog fiću uskoro provozam ulicama Beograda.

R.M.

Mi želimo da unapredimo kvalitet ljudskog života na globalnom nivou, kako bismo ljudima omogućili da čine više, osećaju se bolje i žive duže.

RS/MARK/0005/13_09/2013

GlaxoSmithKline Export Ltd, Omladinskih brigada 88, 11070 Novi Beograd, tel. 011 31 05 700, fax 011 31 05 799, www.gsk.com, www

Globalni brendovi iz Vranja

British American Tobacco predstavlja najinternacionalniju duvansku grupaciju na svetu, koja posluje u više od 180 zemalja. Kompanija zapošljava više od 56.000 ljudi i poseduje 44 fabrike cigareta u 39 zemalja. U toku prošle godine, BAT je prodao skoro 700 milijardi cigareta i uplatio preko 32 milijarde funti u budžete zemalja u kojima posluje. Kompanija je prisutna u Srbiji 17 godina, dok je 2003. godine privatizovala Duvansku industriju Vranje, čime je postala, i do današnjeg dana ostala, vodeći britanski investitor u Srbiji.

U godini obeležavanja jubileja, deset godina od uspešne privatizacije fabrike u Vranju, o iskustvima, poslovnom ambijentu kao i budućim planovima u Srbiji, razgovarali smo sa Thanosom Trimisom, generalnim direktorom kompanije British American Tobacco za tržišta Srbije, Crne Gore i Bugarske.

Ove jeseni se navršava deset godina otako je BAT kupio Duvansku industriju Vranje. Šta smatrate najvećim uspehom, a šta neuspehom u proteklih deset godina?

Srpsko tržište je oduvek zauzimalo veoma značajnu poziciju u našim poslovnim operacijama u jugoistočnoj Evropi, zbog čega smo se i odlučili za ovu akviziciju pre deset godina. Privatizacija Duvanske industrije Vranje je predstavljala prekretnicu u našim poslovnim operacijama u ovom regionu. Time je kompanija postala jedan od najznačajnijih stranih investitora, a ujedno i najveći britanski investitor u zemlji. Dosađajna iskustva u Srbiji su pomešana. Još ne ostvarujemo željene finansijske rezultate zbog velikog broja, uglavnom eksternih faktora na koje ne možemo, ili možemo samo delimično da utičemo. Sa druge strane, postoje i elementi kojima smo izuzetno zadovoljni. Primera radi, činjenicom da talentovani ljudi iz Srbije predstavljaju neprocenjivi resurs za celu BAT grupaciju. U poslednjih deset godina, više od 30 naših kolega je otišlo iz Srbije da radi u BAT-ovim filijalama u inostranstvu – od Azerbejdžana, preko Češke, Nemačke do centrale u Londonu. Danas u našoj centrali u Londonu radi šestoro Srba na jako odgovornim poslovima za kompaniju globalno. To je najbolji pokazatelj da srpski menadžeri

moгу da budu i te kako uspešni i u poređenju sa kolegama iz preko 180 drugih zemalja u kojima poslujemo. To su zaista stvari na koje smo ponosni.

Šta je bio konkretan doprinos BAT-a ekonomiji Srbije u poslednjoj deceniji?

BAT je bio jedan od pionira stranih investicija u Srbiji. Od privatizacije fabrike pre deset godina, direktno smo investirali u Srbiju preko 200 miliona evra, od čega je 115 miliona evra uloženo u kupovinu i modernizaciju fabrike u Vranju. Zahvaljujući ovim investicijama, danas se u Vranju proizvode vodeći globalni brendovi kompanije kao što su *Kent*, *Lucky Strike*, *Pall Mall* i *Viceroy*. Potrebno je napomenuti i da iz naše fabrike u Vranju izvozimo u CEFTA region. Dodatno, a verujem mnogo važnije za srpsku ekonomiju i njene finansije, jeste činjenica da smo, sve ove godine, jedan od najvećih poreskih obveznika u Srbiji. U poslednjoj deceniji uplatili smo 950 miliona evra u srpski budžet, prvenstveno kroz akcize i druge poreze – dakle, godišnje uplatimo u proseku stotinak miliona evra u budžet Srbije.

Kako BAT doprinosi unapređenju poslovne klime?

BAT je jedan od osnivača i član Upravnog odbora Saveta stranih investitora (FIC), vodeće međunarodne poslovne asocijacije u Srbiji. Kroz aktivnosti u Savetu, kompanija se trudi da unapredi poslovnu klimu u zemlji kako bi se na taj način privukli novi strani investitori. Naš najznačajniji formalni doprinos jeste tzv. Bela knjiga koju objavljujemo svake godine i koja sadrži konkretne preporuke upućene Vladi sa ciljem unapređenja poslovne klime u Srbiji. Uvek ističemo da su, za dalja ulaganja

stranih investitora u Srbiji, predvidivost regulatornog okruženja i politička i makroekonomska stabilnost zemlje od ključne važnosti. Kao kompanija, BAT se uvek trudio da bude ambasador Srbije i da je promoviše kao atraktivnu investicionu destinaciju na svim inostranim forumima na kojima smo bili pozvani da prenesemo svoja iskustva iz Srbije i sa tom praksom ćemo, zasigurno, nastaviti i u budućnosti.

Šta za BAT kao stranog investitora znači očekivani početak pregovora o punopravnom članstvu Srbije u EU? Kako će usaglašavanje regulative sa pravilima EU uticati na duvansku industriju u Srbiji?

Početak formalnih pregovora o članstvu u EU će značiti dalju sigurnost i stabilnost za svakog investitora, bilo stranog ili domaćeg. Približavanje EU će svakako biti i dodatni signal potencijalnim investitorima da je Srbija zemlja sa, za njih, poznatim i transparentnim pravilima igre. Kao kompanija, pozdravljamo svaki korak koji Srbija čini na putu ka formalnom članstvu u EU. Iako postoje brojne predrasude i zablude, Srbija je, zapravo, u najvećem delu regulative koja se tiče duvanske industrije već usaglašena sa aktuelnim pravnim okvirom Unije. U nekim oblastima, kao što je oglašavanje duvanskih proizvoda, ovde je regulativa čak i stroža nego što je to praksa u mnogim zemljama članicama EU. I u oblasti akciza smo usklađeni sa EU u pogledu mešovitog akciznog sistema koji EU definiše, kao i po pitanju metodologije obračuna minimalne akcize. Ono gde je neophodno dalje usaglašavanje jeste pitanje iznosa same minimalne akcize koja je u Srbiji, još uvek, daleko od minimalnih zahteva Unije. Novi zakon o akcizama, koji je stupio na

snagu početkom ove godine, upravo je taj korak ka daljoj, postepenoj harmonizaciji sa EU i u ovoj oblasti.

Akcize su uvek aktuelne kada je u pitanju duvanska industrija. Kakav je vaš stav o trenutnom zakonu o akcizama?

Akcizna politika je od suštinskog značaja za poslovanje duvanskih kompanija, kako u svetu tako i u Srbiji. Imajući u vidu značajno učešće u budžetu poreskih zahvatanja na cigarete u Srbiji, akcizna politika na cigarete ima izuzetnu ulogu i za samu državu. U vezi s tim smatramo da sadašnji zakon o akcizama predstavlja korak u dobrom smeru, jer se istim postupno približavamo EU u oblasti oporezivanja duvanskih proizvoda.

Dakle, dinamika daljeg usaglašavanja sa EU u narednih nekoliko godina je dobra. Svako dodatno povećanje usvojenih stopa, odnosno kalendara, momentalno bi dovelo do pojave još većeg ilegalnog tržišta i, posledično, pada državnih prihoda. Samo bi se postigao kontraefekat, kako za industriju tako i za samu državu.

Ono što je dodatni pozitivni element trenutnog zakona jeste njegova predvidljivost u smislu akciznog kalendara, koji je definisan do 2016. godine. Na taj način smo u mogućnosti da planiramo svoje poslovanje u Srbiji u narednom periodu.

Da zaključim, iako predviđa ozbiljna povećanja akciza na svakih šest meseci u narednom periodu, verujemo da je, na kraju dana, reč o dobrom Zakonu. Sada je od krucijalne važnosti, kako za državu tako i za industriju, da se dogovoreni kalendar ispoštuje, jer bi bilo kakvo odstupanje od istog dovelo do distorzije tržišta, uz istovremeno smanjenje državnih prihoda.

Ilegalna trgovina cigaretama i rezanim duvanom je jedan od većih problema duvanske industrije. Na koji način se borite protiv ovakvih pojava i kakva je situacija u Srbiji na tom planu?

FOTO: BAT

Imajući u vidu dimenziju ovog problema, i u EU i globalno, saradnja sa državama u kojima poslujemo je od suštinske važnosti. Ovo je veoma značajan problem i za državu, jer svaka paklica cigareta ili bilo koja količina rezanog duvana koji se prodaju izvan legalnih tokova predstavljaju automatski gubitak za državni budžet, industriju, distributere, ali i same potrošače kojima se prodaje roba sumnjivog porekla. Za BAT kao odgovornu kompaniju poslovanje u skladu sa zakonom je na prvom mestu, i naša kompanija podržava sve državne institucije u njihovim naporima u borbi protiv ilegalnog tržišta.

U Srbiji doskora nismo imali većih problema kada su ilegalni proizvodi u pitanju. Nažalost, početkom ove godine je došlo do eksplozije prodaje ilegalnog rezanog duvana na pijacama, ulicama, čak i preko interneta. Ovakva prodaja rezanog duvana je protivna zakonima Republike Srbije, te apelujemo na nadležne državne organe da istu iskorene u najbržem mogućem roku. Protivzakonitom prodajom rezanog duvana gube i duvanska industrija i državni prihodi, jer je reč o sivoj ekonomiji, koja je uzela popriličnog maha u poslednjih nekoliko meseci.

BAT ulaže značajna sredstva u projekte korporativne društvene odgovornosti i pomoć lokalnoj zajednici. Možete li navesti neke od najznačajnijih?

U Srbiji kao i na tržištima širom sveta, intenzivna i kvalitetna saradnja sa lokalnom zajednicom među prioritetima je kompanije. BAT je jedan od začetnika koncepta društveno odgovornog poslovanja u Srbiji. U prethodnom periodu smo investirali oko milion evra u društveno odgovorne projekte u Srbiji. Naša kompanija je snažno posvećena ekonomskom razvoju lokalne zajednice koji podstiče kroz unapređenje preduzetništva kao ključnog faktora progressa.

Do sada smo implementirali brojne projekte u cilju odgovornog poslovanja, koji su

bili usmereni ne samo na lokalnu zajednicu već na celokupno društvo. Programi usmereni na privrednike iz Pčinjskog okruga koji uključuju nagrađivanje najboljih malih i srednjih preduzeća, usavršavanje njihovih znanja i veština samo su deo doprinosa zajednici koji se ogleda i kroz volonterski angažman zaposlenih, podršku mnogim obrazovnim i kulturnim ustanovama i programima, kao i pomoć najugroženijima. Posvećenost pomaganju onima kojima je pomoć najpotrebnija iskazali smo i kroz donaciju dva stana najugroženijim porodicama koje su ostale bez krova nad glavom nakon razornog zemljotresa u Kraljevu 2011. godine. Kao jasnu potvrdu svog društveno odgovornog poslovanja u Srbiji do sada, naša kompanija je dobila mnoge nagrade i priznanja, na lokalnom i na nacionalnom nivou.

U budućnosti planiramo da nastavimo saradnju sa lokalnom zajednicom kroz podršku lokalnim projektima. Trudićemo se da nastavimo sa transparentnom komunikacijom o svim obostrano važnim temama, kako za samu zajednicu u kojoj živimo i poslujemo tako i za nas kao kompaniju.

Srpski proizvodi sve vidljiviji u Britaniji

“Postoji dosta odličnih srpskih kompanija u oblasti poljoprivrede, inženjerstva i IT sektora koje bi bez problema mogle da se takmiče na britanskom tržištu”

Ako neko iz Britanije dobro poznaje poslovne okolnosti u Srbiji, to je Džejms Tornli, viši partner srpskog ogranka velike revizorske kuće KPMG, ali i jedan od osnivača Britanskog poslovnog kluba u Srbiji. Tornli posluje u Srbiji već jedanaest godina, a za “Vreme” govori o neophodnim koracima za uspostavljanje dugoročnog razvoja Velike Britanije i Srbije.

“VREME”: Britanski poslovni klub je osnovan pre nešto više od dve godine. Kako ocenjujete njegov dosadašnji rad? U čemu se razlikuju Britansko-srpska privredna komora i Britanski poslovni klub?

DŽEJMS TORNLI: Da krenem od poslednjeg pitanja. Komora je nevladina i nestranačka organizacija registrovana u Britaniji a cilj joj je da razvija poslovne odnose između naše dve zemlje. Njeni članovi su pojedinci, korporacije i institucije koje mogu doprineti razvoju ekonomske saradnje. Klub je, za razliku od Komore, domaće, manje formalno udruženje pojedinaca zainteresovanih za razvoj ekonomskih odnosa Londona i Beograda koje danas broji preko stotinu članova. Dosadašnji rad bih ocenio zadovoljavajućom ocenom. Aktivno smo se bavili identifikovanjem prepreka većoj ekonomskoj saradnji, ali i oblasti u kojima bi srpska i engleska privreda mogle da sarađuju. Sa ovom praksom ćemo nastaviti i u Beogradu i u Londonu, sa jasnim ciljem da pomognemo stvaranje uslova za nesmetanu razmenu robe i usluga između Britanije i Srbije.

U Srbiji ste duže od jedne decenije. Kako biste okarakterisali razvoj bilateralnih privrednih odnosa Srbije i Velike Britanije u ovom periodu? Kako ovaj odnos vidite u buduću?

Mogu slobodno da kažem da se ekonomski i trgovinski odnosi naše dve zemlje odlično razvijaju uprkos relativnoj udaljenosti dva tržišta i nešto slabijim trgovačkim odnosima

FOTO: A. ANDIĆ

dve zemlje kroz istoriju. Sa ekonomskim, jačaju i bilateralne veze dve zemlje, a posebno dva glavna grada – Londona i Beograda. Ne znam koliko je široj javnosti poznato da londonsko tržište kapitala i britanske finansijske i pravne ustanove često igraju važnu ulogu u domaćim komercijalnim transakcijama ali i kod državnog prikupljanja sredstava.

Ova saradnja postaje sve vidljivija i građanima jer se srpski poljoprivredni proizvodi, poput pečurki i voća, sve češće mogu naći na rafovima engleskih supermarketa. Obraćam pažnju na takve detalje kada sam u Engleskoj i toga je sve više. Uskoro će i kragujevački fijat 500l krstariti engleskim ulicama, a kada smo već kod automobila, Tigar gume takođe osvajaju englesko tržište gde grade reputaciju bezbednog proizvoda čiji vrhunski kvalitet odskoče od njegove cene.

Naravno da bi se ova saradnja mogla proširiti, a svi indikatori koje dobijamo govore u prilog tome da se to upravo i dešava. Ne bi trebalo nikoga da iznenadi, na primer, ako se uskoro jedno veliko srpsko preduzeće pojavi na londonskoj berzi i time otvori novu stranicu u ekonomskim odnosima naše dve države.

U jednom od ranijih intervjuja izjavili ste da “srpske kompanije moraju mnogo da se potrudu da uvećaju atraktivnost svojih preduzeća”. Na koji način se poboljšava atraktivnost jednog preduzeća?

Ova opservacija se podjednako odnosi i na domaća, srpska preduzeća kao i na svako drugo preduzeće bilo gde u svetu. Standardi kvaliteta i očekivanja kupaca rastu iznenađujućom brzinom. Naveo bih samo nekoliko oblasti čijim poboljšanjem srpske kompanije, koje žele da izađu na strana tržišta bilo kao trgovinski partner, investitor ili destinacija za investicije, mogu znatno povećati svoje šanse za uspeh. Pre svega tu je evaluacija efikasnosti upravljačke strukture, ali i pitanje veće transparentnosti vlasničkih odnosa. Podjednako je važno da se poradi i na procesima upravljanja kvalitetom u proizvodnji, te da se unapredi upravljanje ljudskim resursima.

Po vašem mišljenju, kao šefa revizije KPMG, koliko kompanija iz Srbije bi moglo da uspešno posluje na tržištu Velike Britanije? Uz pretpostavku da je reč o malom broju, kako uskladiti privrednu saradnju dve zemlje sa tolikom razlikom u ekonomskom razviku?

Iznenadili biste se koliko bi kompanija moglo da uspe na tržištu Velike Britanije. Znam za dosta odličnih srpskih kompanija u oblasti poljoprivrede, inženjerstva i IT sektora koje bi bez problema mogle da se takmiče na britanskom tržištu. Ostrvo je ogromno tržište i nudi puno mogućnosti za srpske firme, koje bi tu uz pažljiv rad mogle naći trajnu i isplativu destinaciju za svoje proizvode i usluge. Iz razloga koje sam naveo u prethodnom odgovoru, neophodno je da ovom problemu pristupimo realno i racionalno kako bismo izbegli eventualna razočarenja, te stvorili uslove za održiv i dugoročan razvoj ekonomskih odnosa naših zemalja.

R.M.